

ՀԱՏՈՒԿ ԿԱՐԾԻՔ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ 2020 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 8-Ի ԹԻՎ ՍԴՈ-1571 ՈՐՈՇՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌԱԲԱՆԱԿԱՆ ԵՎ ԵԶՐԱՓԱԿԻՉ ՄԱՍԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

Սահմանադրական դատարանը, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննելով «ՀԱՅԷԿՈՆՈՄԲԱՆԿ» ԲԲԸ-ի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 339-րդ հոդվածի 5-րդ մասի, դրա հետ համակարգային առումով փոխկապակցված «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ դրանց իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությամբ, Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը, 2020 թվականի դեկտեմբերի 8-ի թիվ ՍԴՈ-1571 որոշմամբ (հրապարակվել է 11.12.2020 թվականին) որոշել է.

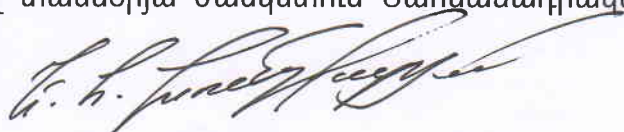
«1. Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 339-րդ հոդվածի 5-րդ մասը համապատասխանում է Սահմանադրությանն այն մեկնաբանությամբ, համաձայն որի՝ նշված դրույթը չի սահմանափակում Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից հրաժարվելու վերաբերյալ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակի հետ գրավոր համաձայնագիր չկնքած Կազմակերպության՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումը դատական կարգով ըստ էության վիճարկելու իրավունքը:

2. «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի 16-րդ հոդվածի 1-ին մասը համապատասխանում է Սահմանադրությանը:

3. «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 69-րդ հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն՝ դիմողի նկատմամբ կայացված վերջնական դատական ակտը նոր հանգամանքի ի հայտ գալու հիմքով ենթակա է վերանայման օրենքով սահմանված կարգով, քանի որ Քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 339-րդ հոդվածի 5-րդ մասը դիմողի նկատմամբ կիրառվել է սույն որոշման առաջին կետում տրված մեկնաբանությունից փարբերվող մեկնաբանությամբ: (...):»:

Համաձայն չլինելով Սահմանադրական դատարանի 2020 թվականի դեկտեմբերի 8-ի թիվ ՍԴՈ-1571 որոշման հետ՝ Սահմանադրական դատարանի դատավոր Ե. Խունդկարյանս շարադրում են իմ հատուկ կարծիքը՝ որոշման պատճառաբանական և եզրափակիչ մասերի վերաբերյալ:

Նախքան հատուկ կարծիքի պատճառաբանություններին անդրադառնալը՝ հարկ են համարում նշել, որ «Սահմանադրական դատարանի մասին» սահմանադրական օրենքի 62-րդ հոդվածի 10-րդ մասի համաձայն՝ Սահմանադրության 168-րդ հոդվածի 1-4-րդ և 7-րդ կետերով նախատեսված հարցերով որոշում կամ եզրակացություն ընդունելու օրվան հաջորդող տասնօրյա ժամկետում Սահմանադրական դատարանի

դատավորը կարող է ներկայացնել հատուկ կարծիք որոշման կամ եզրակացության **ինչպես եզրափակիչ, այնպես էլ պատճառաբանական մասի վերաբերյալ**, որն անհապաղ հրապարակվում է Սահմանադրական դատարանի պաշտոնական կայքէջում, ինչպես նաև հրապարակվում է նորմատիվ իրավական ակտերի պաշտոնական հրապարակման օրենքով սահմանված կարգով և Սահմանադրական դատարանի տեղեկագրում:

Այսինքն՝ Սահմանադրական դատարանի դատավորը հատուկ կարծիքում ոչ թե պատճառաբանում է վիճարկվող դրույթի՝ Սահմանադրությանը համապատասխանելու կամ չհամապատասխանելու վերաբերյալ իր դիրքորոշումը, այլ հիմնավորում է իր անհամաձայնությունը Սահմանադրական դատարանի **որոշման պատճառաբանական և (կամ) եզրափակիչ մասին (մասերին)**:

Տվյալ դեպքում Սահմանադրական դատարանը 2020 թվականի դեկտեմբերի 8-ի թիվ ՍԴՈ-1571 որոշման 4.1 կետում (էջեր 5-8) բացահայտել է դատական պաշտպանության, արդարադատության մատչելիության, արդար դատաքննության իրավունքների էությունը: Որոշման 4.2 կետում (էջեր 8-11) Սահմանադրական դատարանը վկայակոչել է օրենսդրական կարգավորումներ, ապա մեջբերել Սահմանադրական դատարանի 2012 թվականի հոկտեմբերի 9-ի թիվ ՍԴՈ-1051 որոշման պատճառաբանությունների զգալի մասը (էջեր 9-11): Որոշման 4.3 կետում (էջեր 11-13) Սահմանադրական դատարանը վկայակոչել է Վճռաբեկ դատարանի կողմից թիվ ԵԿԴ/5370/02/14 քաղաքացիական գործով 2016 թվականի դեկտեմբերի 2-ի որոշմամբ հայտնած դիրքորոշումը, ապա ներկայացրել է կատարված օրենսդրական փոփոխությունների էությունը և ձևավորված դատական պրակտիկան՝ մեջբերելով թիվ ԵԿԴ/2336/02/17 քաղաքացիական գործով Վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 2019 թվականի հոկտեմբերի 9-ի որոշման պատճառաբանական մասից հատվածներ: Այնուհետև Սահմանադրական դատարանը ներկայացրել է վիճարկվող դրույթների սահմանադրականության վերաբերյալ իր հիմնավորումները՝ հայտնելով միայն հետևյալը.

«Վերոնշյալի հիման վրա Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ օրենսդրի կողմից կատարված փոփոխության արդյունքում ներկայիս գործող կարգավորումը, դրան իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությունը համահունչ չեն Սահմանադրական դատարանի 09.10.2012թ. ՍԴՈ-1051 որոշման մեջ Սահմանադրական դատարանի արտահայտած դիրքորոշմանը, քանի որ Սահմանադրական դատարանը հստակորեն արձանագրել էր, որ Հաշտարարի որոշումներն իրավասու դատարան վիճարկելու հիմքերի սահմանափակումն այնքանով, որքանով չի նախատեսում այդ որոշումները դատական կարգով ըստ էության վիճարկելու հնարավորություն, իրավաչափ չէ և հանգեցնում է Սահմանադրության 61-րդ հոդվածով սահմանված իրավունքի իրացման արգելափակմանը, որի արդյունքում և

Օրենսդիրը պետք է կարգավորումը ձևակերպեր այնպես, որ Կազմակերպության ընձեռներ Հաշվարարի որոշումն ըստ էության վիճարկելու հնարավորություն, քանի որ ՍԴՈ-1051 որոշման ամբողջ էությունը հանդիսացել է Կրկնակարգի և Կրկնակարգի կարգավորմամբ առկա ոչ իրավաչափ սահմանափակման վերացումը:

Միևնույն ժամանակ, վերոգրյալով չի բացառվում վեճերի լուծման այլընտրանքային միջոցների կիրառմամբ դատարանների ծանրաբեռնվածության թեթևացման և/կամ այլ իրավաչափ նպատակ հետապնդող նկատառումներից ելնելով Կրկնակարգի արտադրական ինստիտուտների և ընթացակարգերի ներդրումը վեճերի լուծման ներպետական համակարգում: Այդուհանդերձ, դա պետք է իրականացվի դատարանի մարտնչության և արդար դատաքննության վերաբերյալ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի և Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումների լույսի ներքո: Մասնավորապես, պետության պոզիտիվ պարտականությունն է ապահովել, որ կիրառված սահմանափակումներն այն աստիճանի չսահմանափակեն անձի՝ դատարանի մարտնչության իրավունքը, որ վնաս հասցվի այդ իրավունքի բուն էությանը: Իսկ դրա համար անհրաժեշտ է ապահովել սահմանափակման նպատակի իրավաչափությունը, կիրառված միջոցների և հետապնդվող նպատակի միջև համաչափության ողջամիտ հարաբերակցությունը:»:

Նկատի ունենալով, որ Սահմանադրական դատարանն իր որոշման մեջ ներկայումս գործող օրենսդրական կարգավորումների շրջանակներում որևէ նոր դիրքորոշում չի ներկայացնում և փաստորեն կրկնում է 2012 թվականի հոկտեմբերի 9-ին հայտնած իր դիրքորոշումը, իսկ որոշման պատճառաբանական մասում վերհանված և վերլուծված չեն նախկին և գործող կարգավորումների միջև առկա տարբերությունները, վեճերի լուծման այլընտրանքային մեխանիզմների էությունը՝ Սահմանադրության 2-րդ գլխում ամրագրված իրավունքների էության լույսի ներքո, սույն հատուկ կարծիքի պատշաճ իրավական հիմնավորվածությունն ապահովելու համար հարկ եմ համարում անդրադառնալ հետևյալ իրավական հիմնահարցերին.

1. Ֆինանսական համակարգի հաշվարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումի քննության ընթացքում ընդհանուր իրավասության դատարանն արդյո՞ք իրավասու է անդրադառնալ Հաշվարարի որոշման հիմնավորվածությանը և քննության առարկա դարձնել որոշման նյութաիրավական հիմնավորվածությունը:

2. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի (այսուհետ՝ Օրենսգրք) 339-րդ հոդվածի 5-րդ մասը, դրա հետ համակարգային առումով փոխկապակցված «Ֆինանսական համակարգի հաշվարարի մասին» օրենքի (այսուհետ՝ Օրենք) 16-րդ հոդվածի 1-ին մասը՝ դրանց իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությամբ, արդյո՞ք համապատասխանում են Սահմանադրությանը:

3

Դատարան դիմելու իրավունքը դատական պաշտպանության և արդար դատաքննության իրավունքի անքակտելի տարրն է: Մինևույն ժամանակ վեճերի այլընտրանքային լուծման մարմինների ստեղծումն ուղղված է վեճերի արագ և արդյունավետ լուծմանը: Եվ հենց արդարադատության արդյունավետության և մատչելիության ապահովման տեսանկյունից կարևորվում է վեճերի լուծման այլընտրանքային եղանակների զարգացումը: Նման պայմաններում անհրաժեշտ է օրենսդրությամբ հավասարակշռել վեճերի լուծման այլընտրանքային եղանակների արդյունավետ գործունեությունը դատական պաշտպանության և արդար դատաքննության իրավունքների հետ:

Շուկայական տնտեսության զարգացմանը և ֆինանսական ոլորտի կազմակերպությունների գործունեության ընդլայնմանը զուգահեռ կարևորվում է սպառողների իրավունքների և օրինական շահերի պաշտպանությունը՝ նկատի ունենալով քաղաքացիաիրավական շրջանառությունում վերջիններիս ավելի «թույլ» դիրքում լինելը շուկայում ավելի պրոֆեսիոնալ մասնակիցների (մասնավորապես՝ բանկերի, վարկային կազմակերպությունների, ապահովագրական ընկերությունների և այլն) հետ հարաբերություններում: Պատահական չէ, որ Միավորված ազգերի կազմակերպության Գլխավոր ասամբլեայի 2015 թվականի դեկտեմբերի 22-ի 70/186 բանաձևում (*General Assembly Resolution 70/186 on Consumer Protection (A/RES/70/186)*) ընդգծվում է **սպառողների պահանջների** բավարարման արդյունավետ ընթացակարգեր նախատեսելու անհրաժեշտությունը (3-րդ բաժին, 5-րդ կետ): Բանաձևի 5-րդ բաժնի «F» գլխում, որը վերաբերում է վեճերի լուծմանը և փոխհատուցմանը (պահանջների բավարարմանը), կարևորվում է իրավական այնպիսի միջոցներ ձեռնարկելու անհրաժեշտությունը, որոնք հնարավորություն կընձեռեն սպառողներին ներկայացնել իրենց պահանջներն **արդյունավետ**, արդար և հասանելի ընթացակարգերի (այդ թվում՝ վեճերի այլընտրանքային լուծման) միջոցով: Ընդ որում, կարևորվում է սպառողների պահանջների **արագ**, արդարացի, թափանցիկ, **ոչ թանկ**, **հասանելի և չձևականացված (ոչ ֆորմալ)** քննությունը (5-րդ բաժին, 37-41-րդ կետեր):¹

Հայաստանի Հանրապետությունում Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի ինստիտուտը ներդրվել է 2008 թվականի հունիսի 17-ին ընդունված և 2008 թվականի օգոստոսի 2-ին ուժի մեջ մտած «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» օրենքով՝ հիմք ընդունելով «Դատարանների աշխատանքի չափազանց ծանրաբեռնվածությունը կանխելու և նվազեցնելու միջոցառումների վերաբերյալ» Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի 1986 թվականի սեպտեմբերի 16-ի թիվ

¹ Տե՛ս https://unctad.org/system/files/official-document/ares70d186_en.pdf կայքում:

R (86)12 հանձնարարականը (*Recommendation No. R (86) 12 Of The Committee of Ministers to Member States Concerning Measures to Prevent and Reduce the Excessive Workload in the Courts*) և «Սպառողների վեճերի արտադատական լուծման համար պատասխանատու մարմինների վրա տարածվող սկզբունքների մասին» Եվրոպական հանձնաժողովի 1998 թվականի մարտի 30-ի թիվ 98/257/EC հանձնարարականում (*Commission Recommendation of 30 March 1998 on The Principles Applicable to the Bodies Responsible for Out-Of-Court Settlement of Consumer Disputes*) ամրագրված սկզբունքները: Վերջինս, ի թիվս այլնի, նախատեսում է արդյունավետության սկզբունքը, որը մասնավորապես ենթադրում է, որ պահանջի ներկայացման և որոշման կայացման միջև կարճ ժամանակ պետք է լինի:² Ընդ որում, Օրենքի ընդունման հիմնավորումներում նշվել է, որ «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի նպատակը ֆինանսական ոլորտում սպառողների իրավունքների պաշտպանությունն է, նրանց բողոքների արագ, արդյունավետ և անվճար քննությունը, ֆինանսական համակարգի նկատմամբ հանրության վստահության բարձրացումը և ֆինանսական միջնորդության ավելացումը:³

Վերոգրյալի հիման վրա հարկ եմ համարում ընդգծել, որ հատկապես սպառողների մասնակցությամբ վեճերի այլընտրանքային լուծման համակարգերի (այդ թվում՝ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի) գործունեության արդյունավետությունը որոշվում է՝ հաշվի առնելով, թե որքան արագ, արդարացի և ոչ ծախսատար եղանակով է սպառողը հասնում իր հարուցած վեճի լուծմանը: Ուստի, եթե պահանջի ներկայացման և վեճի վերջնական լուծման միջև ժամանակային տևողությունը երկար կամ ծախսատար լինի, ինչն անխուսափելի է դատարանների չափազանց ծանրաբեռնվածության⁴ և արդարադատության թանկարժեքության պայմաններում, ապա ոչ միայն խախտվում է արդյունավետության սկզբունքը, այլ նաև խաթարվում է վեճերի այլընտրանքային, արտադատական լուծման մեխանիզմների ողջ էությունը:

² Տե՛ս <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A31998H0257> կայքում:

³ Տե՛ս օրենքի ընդունման հիմնավորումները

<http://www.parliament.am/drafts.php?sel=showdraft&DraftID=2905&Reading=0> կայքում:

⁴ Նշված հարցը բազմիցս բարձրաձայնվում է պետական իշխանության տարբեր մարմինների կողմից՝ այդ թվում առաջարկելով զարգացնել Հայաստանի Հանրապետությունում վեճերի այլընտրանքային լուծման միջոցները (տե՛ս, օրինակ, Բարձրագույն դատական խորհրդի կողմից մշակված «Հայաստանի Հանրապետությունում արդարադատության արդյունավետության համալիր բարելավման մասին» 2018թ. հայեցակարգը, «Հայաստանի Հանրապետության դատական և իրավական բարեփոխումների 2019-2023 թվականների ռազմավարությունը և դրանից բխող գործողությունների ծրագրերը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության 10.10.2019թ. որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության դատական և իրավական բարեփոխումների 2019-2023 թվականների ռազմավարությունը):

Գտնում եմ, որ գործող օրենսդրական կարգավորումն ապահովում է Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի միջոցով վեճերի այլընտրանքային, արտադատական լուծման արդյունավետության և դատական պաշտպանության իրավունքի միջև արդարացի հավասարակշռությունը՝ ապահովելով ինչպես Հաճախորդի կողմից իր իրավունքների արդյունավետ պաշտպանությունը, այնպես էլ Կազմակերպության կողմից իր սահմանադրական իրավունքների արդյունավետ իրացումը:

Այսպես, Օրենքի 16-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումը դատական կարգով վիճարկելու կողմերի իրավունքը: Օրենքի 16-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված է, որ Կազմակերպությունը կարող է Գրասենյակի հետ կնքված գրավոր համաձայնագրով հրաժարվել Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից:

Միննույն ժամանակ Օրենքի 17-րդ հոդվածով սահմանված են իրավասու դատարանի կողմից Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումը չեղյալ ճանաչելու հետևյալ երեք հիմքերը.

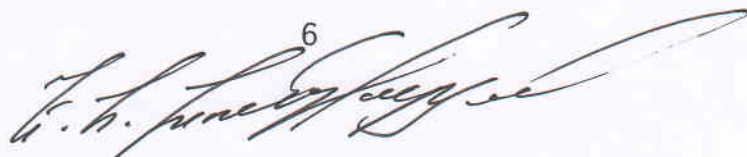
1) պահանջը ենթակա չէ քննության Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի կողմից.

2) Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը որոշում է կայացրել նույն օրենքով սահմանված ընթացակարգային կանոնների պահանջների խախտմամբ.

3) բացահայտվել են Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի անաչառությունը բացառող հանգամանքներ:

Սահմանադրական դատարանը 2012 թվականի հոկտեմբերի 9-ի թիվ ՍԴՈ-1051 որոշմամբ նշել է, որ Օրենքի 17-րդ հոդվածի դրույթներով Կազմակերպության՝ դատարան դիմելու իրավունքի սահմանափակումները համապատասխանում են Սահմանադրությանը **միայն այն իրավակարգավորման շրջանակներում**, երբ Կազմակերպությունը Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից կամովին հրաժարվելու վերաբերյալ օրենքով սահմանված կարգով համաձայնագիր է կնքել վերջինիս գրասենյակի հետ:

Վերոնշյալից բխում է, որ Սահմանադրական դատարանը Կազմակերպության՝ դատարան դիմելու իրավունքի սահմանափակումները Սահմանադրությանը համապատասխանող է ճանաչել այն դեպքում, երբ Կազմակերպությունը Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից կամովին հրաժարվելու վերաբերյալ համաձայնագիր է կնքել վերջինիս գրասենյակի հետ, իսկ այն դեպքում, երբ առկա չէ գրավոր համաձայնագիր, Հաշտարարի որոշումներն իրավասու դատարան վիճարկելու հիմքերի՝ Օրենքի 17-րդ հոդվածով նախատեսված

6

սահմանափակումները չեն գործում, և Կազմակերպությունն ունի Հաշտարարի որոշումները դատական կարգով **ըստ էության վիճարկելու հնարավորություն**:

Ընդ որում, պետք է ընդգծել, որ Սահմանադրական դատարանի 2012 թվականի հոկտեմբերի 9-ի թիվ ՍԴՈ-1051 որոշման կայացումից հետո Օրենքի 17-րդ հոդվածը փոփոխությունների չի ենթարկվել:

Սահմանադրական դատարանի 2012 թվականի հոկտեմբերի 9-ի թիվ ՍԴՈ-1051 որոշման կայացումից հետո՝ 2016 թվականի դեկտեմբերի 2-ին, թիվ ԵԿԴ/5370/02/14 քաղաքացիական գործով կայացրած որոշմամբ Վճռաբեկ դատարանը կիրառել է Սահմանադրական դատարանի նշված որոշումը և այդ նույն որոշման հիման վրա եզրահանգել, որ Հաշտարարի որոշումը հաճախորդի կողմից ընդունելու պարագայում դառնում է պարտադիր, և Կազմակերպությունն այդ որոշումը կարող է ըստ էության վիճարկել դատական կարգով, եթե նա Հաշտարարի գրասենյակի հետ կնքած գրավոր համաձայնագրով չի հրաժարվել Հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից, իսկ այն դեպքում, երբ առկա է նման գրավոր համաձայնություն, ապա Կազմակերպությունը Հաշտարարի որոշումը կարող է վիճարկել ոչ թե ըստ էության, այլ միայն «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի 17-րդ հոդվածով նախատեսված սահմանափակ հիմքերով:

Այսպիսով՝ կարելի է արձանագրել, որ Սահմանադրական դատարանի թիվ ՍԴՈ-1057 որոշման և դրա հիման վրա կայացված Վճռաբեկ դատարանի՝ թիվ ԵԿԴ/5370/02/14 քաղաքացիական գործով որոշման համաձայն՝ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի պարտադիր դարձած որոշումը՝

1) կարող էր վիճարկվել «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» օրենքի 17-րդ հոդվածով նախատեսված **սահմանափակ** հիմքերով՝ անկախ նրանից Կազմակերպությունը հրաժարվել է պարտադիր դարձած որոշումը վիճարկելու հնարավորությունից, թե ոչ,

2) իսկ **ըստ էության** կարող էր վիճարկվել միայն այն Կազմակերպության կողմից, ով չէր հրաժարվել Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի պարտադիր դարձած որոշումը վիճարկելու իրավունքից:

Հարկ է նշել, որ ինչպես Սահմանադրական դատարանի 2012 թվականի թիվ ՍԴՈ-1051 որոշումը, այնպես էլ Վճռաբեկ դատարանի 2016 թվականի թիվ ԵԿԴ/5370/02/14 որոշումն ընդունվել են նախորդ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի գործողության պայմաններում, որը որևէ կարգավորում չէր պարունակում Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումների վիճարկման (չեղյալ ճանաչման) վերաբերյալ:

Մինչդեռ գործող Օրենսգրքով նախատեսվել են Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումներով գործերի վարույթին վերաբերող մի շարք իրավակարգավորումներ: Մասնավորապես, Օրենսգրքի 337-րդ

7

հողվածի 1-ին մասով սահմանվել է, որ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումը կողմերը կարող են վիճարկել դատական կարգով Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելու միջոցով: Նույն հողվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ *Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումը չի կարող վիճարկել այն կազմակերպությունը, որը ֆինանսական համակարգի հաշտարարի գրասենյակի հետ կնքված համաձայնագրով հրաժարվել է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից:*

Օրենսգրքի 339-րդ հողվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ ***դատարանը դիմումի քննության ժամանակ պարզում է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու՝ «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով նախատեսված հիմքերի առկայությունը կամ բացակայությունը:***

Մինևույն ժամանակ ««Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» 09.02.2018 թվականին ընդունված և 09.04.2018 թվականին ուժի մեջ մտած թիվ ՀՕ-117-Ն օրենքի 2-րդ հողվածով «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» օրենքի 16-րդ հողվածի 1-ին մասը փոփոխվել է, և «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» օրենքի 16-րդ հողվածի 1-ին մասը «կարող են» բառերից հետո լրացվել է «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով» բառերով՝ ստանալով հետևյալ խմբագրությունը. ***«Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումը կողմերը կարող են Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով վիճարկել իրավասու դատարան ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելու միջոցով»:***

Վերոնշյալ նորմերի համակարգային վերլուծությունից բխում է, որ Սահմանադրական դատարանի 2012 թվականի հոկտեմբերի 9-ի թիվ ՍԴՈ-1051 որոշումը կայացնելուց հետո Օրենքով նախատեսվել է, որ Հաշտարարի որոշումը կարող է վիճարկվել Օրենսգրքով սահմանված կարգով, իսկ Օրենսգրքով նախատեսվել են այն սահմանները, որի շրջանակում դատարանը պետք է քննի Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի՝ կողմերի համար պարտադիր դարձած որոշումը չեղյալ ճանաչելու վերաբերյալ դիմումը: Մասնավորապես, դատարանը պարզում է ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը չեղյալ ճանաչելու՝ Օրենքով նախատեսված հիմքերի առկայությունը կամ բացակայությունը և չեղյալ է ճանաչում Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը, եթե պարզում է, որ պահանջը ենթակա չէ քննության Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի կողմից կամ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը որոշում է կայացրել Օրենքով սահմանված

ընթացակարգային կանոնների պահանջների խախտմամբ կամ բացահայտվել են Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի անաչառությունը բացառող հանգամանքներ: Դատարանը վերոնշյալ սահմաններում դիմումի քննության արդյունքներով իր որոշմամբ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բավարարում է դիմումը՝ ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն չեղյալ ճանաչելով Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը կամ ամբողջությամբ մերժում է դիմումը:

Այլ կերպ ասած՝ դատարանն իրավասու չէ վերոնշյալ սահմաններից դուրս անդրադառնալ Հաշտարարի որոշման հիմնավորվածությանը և քննության առարկա դարձնել որոշման նյութաիրավական հիմնավորվածությունը և դիմումը քննելիս պարզում է միայն «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» օրենքի 17-րդ հոդվածով նախատեսված այն հիմքերի առկայությունը կամ բացակայությունը, որը դիմումատուին վիճարկում է դատարան ներկայացված դիմումով:

Պետք է ընդգծել նաև, որ Օրենսգրքի 339-րդ հոդված 5-րդ մասի և Օրենքի 17-րդ հոդվածի կիրառության գծով դատական պրակտիկան ևս զարգացել է վերոնշյալ մեկնաբանությամբ:⁵

Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումներն ըստ էության վիճարկելու անթույլատրելիությունը բխում է վեճերի այլընտրանքային, արտադատական լուծման մեխանիզմների էությունից: Նույն մոտեցումն օրենսդիրը որդեգրել է ոչ միայն Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումների, այլ նաև օրինակ արբիտրաժի վճիռների վիճարկման հարցում: Վեճերի լուծման այլընտրանքային ձևերի էությունը հենց դատարանները շրջանցելն է՝ բացառությամբ խիստ սահմանափակ դեպքերի, երբ կասկած է առաջացնում ոչ թե վեճի լուծումը նյութաիրավական իմաստով, այլ վեճը լուծելու գործընթացի օրինականությունը:

Այսպիսով, ելնելով այն հանգամանքից, որ Օրենքի նպատակը ֆինանսական ոլորտում սպառողների իրավունքների և շահերի պաշտպանությունն է, **նրանց**

⁵ Օրինակ՝ թիվ LԴ2/0039/02/19 քաղաքացիական գործով ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանը 19.06.2019 թվականի որոշմամբ նշել է հետևյալը. ««Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի 17-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետը նախատեսում է միայն ընթացակարգային կանոնների պահանջների պահպանված լինելու հանգամանքը պարզելու դատարանի պարտականությունը, և որևէ դրույթով նախատեսված չէ դատարանի լիազորությունը գնահատելու կայացված որոշման օրինաչափությունն ու հիմնավորվածությունը նյութական օրենսդրության նորմերի, դրանց կիրառման գործընթացների համարժեքստիմում: Այլ կերպ ասած, նշված վարույթի շրջանակում դատարանը իրավասու է ստուգելու, թե արդյոք պահպանվել են «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» ՀՀ օրենքի հոդվածներով նախատեսված որևէ գործողության փուլի ունենալու, կատարելու կամ կատարվելու կարգը, որևէ գործի իրականացման համար նախատեսված, ընդունված և հաստատված գործողությունների հետևողականությունն ու հաջորդականությունը: Քննարկվող նորմի իմաստով դատարանը այլ հանգամանքներ պարզելու կամ հաստատելու լիազորություն չունի»:

պահանջների արագ, արդյունավետ և անվճար քննությունը, գտնում եմ, որ Օրենսդրի կողմից սահմանվել են այնպիսի կանոնակարգումներ, որոնք ուղղված են նշված նպատակի իրագործմանը: Հաշվի առնելով վերոհիշյալ նպատակները և դրանց կենսագործման անհրաժեշտությունը՝ հենց Սահմանադրական դատարանը թիվ ՍԴՈ-1051 որոշմամբ նշել է, որ կարևորում է Հաշտարարի ինստիտուտի դերը և նշանակությունը անձանց իրավունքների պաշտպանության, խախտված իրավունքների վերականգնման և վեճերի լուծման գործում՝ որպես 2005 թվականի փոփոխություններով Սահմանադրության 18-րդ և 19-րդ հոդվածներով սահմանված իրավունքների իրացումն ապահովող **այլընտրանքային, իրավական հնարավորություն**: Մինչդեռ Սահմանադրական դատարանի 2020 թվականի դեկտեմբերի 8-ի թիվ ՍԴՈ-1571 որոշմամբ տրված մեկնաբանությունը նսեմացնում և անարդյունավետ է դարձնում Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի ինստիտուտի դերը:

Կարևոր է ընդգծել, որ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը չի քննում այն պահանջները, որոնց վերաբերյալ վեճ է քննվում դատարանում կամ արբիտրաժային տրիբունալում, կամ որոնց վերաբերյալ առկա է դատարանի կամ արբիտրաժային տրիբունալի վճիռ կամ որոշում: Եթե այդ հանգամանքները բացահայտվում են այն փուլում, երբ Հաճախորդի կողմից ներկայացված պահանջն արդեն իսկ քննվում է Հաշտարարի կողմից, ապա **Հաշտարարը պարտավոր է դադարեցնել պահանջի քննությունը**: Վերոնշյալը բխում է Օրենքի 10-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետից, համաձայն որի՝ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը մերժում է պահանջի քննությունը, եթե դատարանի կամ արբիտրաժային տրիբունալի վարույթում քննվում է հաճախորդի և Կազմակերպության միջև նույն պահանջի առարկայի վերաբերյալ գործ, ինչպես նաև Օրենքի 13-րդ հոդվածի 1-ին մասի 3-րդ կետից, համաձայն որի՝ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը իր որոշմամբ դադարեցնում է պահանջի քննությունը, եթե պահանջի քննության ընթացքում պարզվում է, որ դատարանի կամ արբիտրաժային տրիբունալի վարույթում քննվում է հաճախորդի և Կազմակերպության միջև նույն պահանջի վերաբերյալ գործ:

Սահմանադրական դատարանը, թիվ ՍԴՈ-1051 որոշմամբ մեկնաբանելով ներկայացված իրավանորմերը, արձանագրել է, որ նշված կանոնակարգումից հետևում է, որ օրենսդիրը բացառում է ֆինանսական ոլորտում օրենքով նախատեսված շրջանակներում գույքային պահանջի քննության կառուցակարգային **անարդյունավետության** դրսևորում:

Նույն որոշմամբ Սահմանադրական դատարանը նաև նշել է. «Այն դեպքում, երբ Հաճախորդն անվերապահորեն և գրավոր ձևով համաձայնվում է Հաշտարարի որոշման հետ, վերջինս կողմերի համար դառնում է պարտադիր: (...) Այստեղից հետևում է, որ **մինչև անվերապահորեն և գրավոր ձևով որոշմանը համաձայնելը**

կամ որոշմանը չհամաձայնելու դեպքում ինչպես Հաճախորդը, այնպես էլ Կազմակերպությունը կարող են դիմել դատարան և պահանջել գործի ըստ էության քննություն: Ինչն էլ փաստում է, որ այդ դեպքում Հաճախորդը և Կազմակերպությունը չեն զրկվում ՀՀ Սահմանադրության 18 և 19-րդ հոդվածներով երաշխավորված իրենց իրավունքների իրացման հնարավորությունից»:

Այսինքն, Հաշտարարի կողմից պահանջի քննության ողջ ընթացքում Կազմակերպությունը կարող է դիմել դատարան և պահանջել գործի ըստ էության քննություն, որի դեպքում Կազմակերպության դեմ ուղղված նույն պահանջի քննությունը Հաշտարարի կողմից բացառվում է, ուստի Կազմակերպությունները չեն զրկվում գործի ըստ էության քննություն ունենալու իրավունքից:

Նշվածից հետևում է, որ այն պայմաններում, երբ Կազմակերպությունը սեփական կամքով հրաժարվում է վեճը դատարանում քննարկման առարկա դարձնելու իր իրավունքից, նման պայմաններում չի խաթարվում Կազմակերպությունների դատական պաշտպանության իրավունքի բուն էությունը, քանի որ նրանք ոչ թե ընդհանրապես զրկված են դատարան դիմելու իրավունքից, այլ միայն Հաշտարարի որոշումը պարտադիր դառնալուց հետո զրկվում են նույն վեճը նյութաիրավական առումով դատական քննության առարկա դարձնելու հնարավորությունից:

Նշվածը հիմնավորելու համար կարելի է նաև զուգահեռներ տանել Հաշտարարին ներկայացված պահանջի քննության ընթացքում Կազմակերպության կողմից դատարան (չ)դիմելու և քաղաքացիական դատավարության շրջանակներում պատասխանողի կողմից հակընդդեմ հայց (չ)ներկայացնելու միջև: Այսպես, ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 140-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ պատասխանողն իրավունք ունի մինչև ապացուցման պարտականությունը բաշխելու մասին որոշում կայացնելը հակընդդեմ հայց ներկայացնել ընդդեմ հայցվորի՝ սկզբնական հայցի հետ համատեղ քննելու համար:

Նույն հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ սույն հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետով սահմանված հիմքով հակընդդեմ հայց չներկայացնելը պատասխանողին **զրկում է** հետագայում այնպիսի հայց ներկայացնելու հնարավորությունից, որը կարող էր ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բացառել սկզբնական հայցի բավարարումը, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ հիմնավորում է սույն հոդվածով սահմանված կարգով հակընդդեմ հայց ներկայացնելու անհնարինությունը՝ իրենից անկախ պատճառներով:

Նշված հոդվածի բովանդակությունից հետևում է, որ եթե սկզբնական հայցով պատասխանողը Օրենսգրքի 140-րդ հոդվածի 3-րդ մասի 2-րդ կետով սահմանված հիմքով, այն է՝ հակընդդեմ հայցի բավարարումն ամբողջությամբ կամ մասնակիորեն բացառում է սկզբնական հայցի բավարարումը, չի ներկայացնում հակընդդեմ հայց, ապա այլևս զրկվում է այդ հարցով հետագայում դատական պաշտպանություն հայցելու

իրավունքից, նույնիսկ եթե հետագայում այդ հայցը ներկայացվել է հայցային վաղեմության ժամկետում: Նման կարգավորման նպատակը տվյալ գործի առավել արագ և արդյունավետ լուծումն է: Ընդ որում, Սահմանադրական դատարանը 2019 թվականի հունիսի 18-ի թիվ ՍԴՈ-1464 որոշմամբ արձանագրել է, որ Օրենսգրքի 140-րդ հոդվածի 4-րդ մասը **համապատասխանում է** Սահմանադրությանը:

Նույն կերպ, եթե Կազմակերպությունը Հաշտարարի կողմից պահանջի քննության ընթացքում չի դիմում դատարան, ապա տրամաբանական է, որ այլևս չի կարող այդ գործը դատարանում դարձնել քննարկման առարկա: Ավելին, եթե հակընդդեմ հայց չներկայացնելը պատասխանողին զրկում է հետագայում այդ գործով դատական պաշտպանություն ստանալու իրավունքից ընդհանրապես, ապա այս դեպքում Կազմակերպությունը ոչ թե ընդհանրապես է զրկվում դատական պաշտպանություն ստանալու իրավունքից, այլ կարող է հետագայում ևս հայցել դատական պաշտպանություն, սակայն Օրենքով նախատեսված սահմանափակ հիմքերի շրջանակում: Ընդ որում, Սահմանադրական դատարանը վերը վկայակոչված որոշմամբ հատկապես կարևորել է այն հանգամանքը, որ հակընդդեմ հայց ներկայացնելը միտված է արդարադատության արդյունավետության, մասնավորապես, տվյալ դատական գործի առավել **արդյունավետ և ողջամիտ ժամկետում** քննության իրավունքի ամրապնդմանը: Անհրաժեշտ եմ համարում ընդգծել, որ «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» օրենքով որպես տվյալ օրենքի նպատակ է համարվում նաև Հաշտարարին ներկայացված պահանջների **արագ, արդյունավետ** և անվճար քննությունը:

Նկարագրված իրավիճակը ևս մեկ հավաստումն է այն հանգամանքի, որ առանձին դեպքերում անձինք կարող են ստիպված լինել դատական պաշտպանության իրենց իրավունքն իրացնել որոշակի ժամկետային սահմանափակումների շրջանակում, ինչը, սակայն, չի խաթարում այդ իրավունքի էությունը:

Անհրաժեշտ եմ համարում վկայակոչել նաև դատարանի մատչելիության սահմանափակումների վերաբերյալ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կողմից ձևավորված իրավական դիրքորոշումները, որոնց համաձայն.

- այս իրավունքը **բացարձակ չէ**, և պետությունները կարող են այն իրացնելու հնարավորությունը պայմանավորել որոշակի պահանջներով և չափանիշներով (Luordo v. Italy, 2003թ. հոկտեմբերի 17-ի վճիռ, Staroszczyk v. Poland, 2007թ. հուլիսի 9-ի վճիռ, Stanev v. Bulgaria, 2012թ. հունվարի 17-ի վճիռ և այլն),

- պետությունը դատարան դիմելու իրավունքից օգտվելու համար կարող է սահմանել **որոշակի պայմաններ**, «...պարզապես պետության կողմից կիրառված սահմանափակումները չպետք է այն կերպ կամ այն աստիճանի սահմանափակեն անձի դատարանի մատչելիության իրավունքը, որ վնաս հասցվի այդ իրավունքի բուն էությանը: Բացի այդ, սահմանափակումը 6-րդ հոդվածի 1-ին մասին չի

համապատասխանի, եթե այն իրավաչափ նպատակ չի հետապնդում, և եթե կիրառված միջոցների և հետապնդվող նպատակի միջև չկա համաչափության ողջամիտ հարաբերակցություն» (Case of Khalfaoui v. France, application no. 34791/97, 14/03/2000),

- սահմանափակումները չեն կարող համապատասխանել «Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին» եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի պահանջներին, եթե չեն հետապնդում **իրավաչափ նպատակ**, կամ բացակայում է ընտրված միջոցների և հետապնդվող իրավաչափ նպատակի միջև պատճառական կապը (Case of Marini v. Albania (application no. 3738/02), Judgment of 18 December 2007, para. 113):

Սահմանադրական դատարանը 2016 թվականի հուլիսի 12-ի թիվ ՍԴՈ-1293 որոշմամբ նշել է. «*դատարանի մատչելիությունը կարող է ունենալ այնպիսի սահմանափակումներ, որոնք չեն խաթարում այդ իրավունքի բուն էությունը, (...) իրավական որոշակիության ապահովման պահանջից ելնելով՝ դատարանի մատչելիության իրավունքի իրացման համար անհրաժեշտ որոշակի իմպերատիվ նախապայմանների առկայությունն ինքնին չի կարող դիտվել որպես ՀՀ Սահմանադրությանը հակասող: Այլ հարց է, որ նման նախապայմանը պետք է լինի իրագործելի, ողջամիտ և չհանգեցնի իրավունքի էության խախտման (...)*»:

Վերոշարադրյալ իրավանորմների և իրավական դիրքորոշումների համապարփակ վերլուծությունից հետևում է, որ որոշակի սահմանափակումներն ինքնին չեն կարող դիտվել իբրև դատական պաշտպանության իրավունքի խախտում, սակայն այդ սահմանափակումները պետք է լինեն ողջամիտ, չհանգեցնեն այդ իրավունքի բուն էության խաթարման, ինչպես նաև սահմանափակման ու հետապնդվող նպատակի միջև պետք է լինի արդարացի հավասարակշռություն:

Ամփոփելով վերոնշյալը՝ պետք է ընդգծել, որ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից չիրաժարված Կազմակերպություններն ընդհանրապես զրկված չեն իրենց և Հաշտարարին պահանջ ներկայացրած հաճախորդի միջև առկա վեճը դատարանում ըստ էության քննարկման առարկա դարձնելու հնարավորությունից, ուստի մինչև Հաշտարարի կողմից պահանջի քննության ավարտը սեփական կամքով այդ իրավունքից չօգտվելու դեպքում հետագայում Հաշտարարի որոշումը դատարանում սահմանափակ՝ միայն Օրենքով նախատեսված հստակ հիմքերով վիճարկելու հնարավորություն ընձեռելն իրավաչափ է:

Ընդ որում, նման սահմանափակումը բխում է Սահմանադրության 61-րդ հոդվածի 1-ին մասով նախատեսված դրույթից, համաձայն որի՝ յուրաքանչյուր ոք ունի իր իրավունքների և ազատությունների **արդյունավետ** դատական պաշտպանության իրավունք, իսկ Սահմանադրության 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք ունի անկախ և անաչառ դատարանի կողմից իր գործի արդարացի,

հրապարակային և **ողջամիտ ժամկետում** քննության իրավունք: Հետևաբար պետք է ընդգծել, որ դատական պաշտպանության արդյունավետության մասին կարելի է խոսել, եթե ի թիվս այլնի, ապահովված է նաև **իրավունքների և ազատությունների՝ ողջամիտ ժամկետներում արդյունավետ պաշտպանությունը**: Մինչդեռ այն դեպքում, երբ Հաշտարարի կողմից պահանջի քննության արդյունքներով կայացված որոշումն ըստ էության բողոքարկելու և դատական կարգով նույն վեճը կրկին քննելու հնարավորություն է նախատեսվում, խախտվում է իրավունքների և ազատությունների **ողջամիտ ժամկետներում, հետևաբար նաև արդյունավետ** դատական պաշտպանության իրավունք ունենալու՝ Սահմանադրությամբ նախատեսված պահանջն այնքանով, որքանով որ անձը, ով դիմում է իրավունքի պաշտպանության այլընտրանքային մարմնին՝ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարին, գրկվում է ողջամիտ ժամկետում իրավունքի պաշտպանության հնարավորությունից և ավելի երկար ժամանակում է հասնում վեճի վերջնական հանգուցալուծմանը, քան անմիջապես դատական պաշտպանության դիմելու դեպքում: Մինչդեռ վեճերի լուծման այլընտրանքային մարմինները, ինչպիսին է նաև Ֆինանսական համակարգի հաշտարարը, կոչված են ապահովելու պահանջների արդյունավետ և արագ քննությունը:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ հարկ է արձանագրել, որ վիճարկվող դրույթները և դրանց պրակտիկայում տրված մեկնաբանությունը համապատասխանում են Սահմանադրությանը, քանի որ Կազմակերպության համար ապահովվում են անհրաժեշտ երաշխիքները: Նախ, Կազմակերպությունը սեփական կամահայտնությամբ է հրաժարվում Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից: Ընդ որում, նկատի ունենալով, որ Կենտրոնական բանկը և Գրասենյակն իրենց ինտերնետային կայքերում հրապարակում են այն Կազմակերպությունների ցանկը, որոնք Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումները վիճարկելու իրավունքից հրաժարվելու վերաբերյալ համաձայնագրեր չեն կնքել (հիմք՝ Օրենքի 16-րդ հոդվածի 4-րդ մաս), Կազմակերպությունը նախքան համաձայնագիր կնքելու կամ չկնքելու մասին որոշում կայացնելը հնարավորություն է ունենում գնահատելու մրցակցային շուկայում իր ռիսկերը, հետագայում հաճախորդներ ներգրավելու հնարավորությունը և ըստ այդմ կայացնել իր որոշումը՝ հրաժարվել կամ չհրաժարվել որոշումների վիճարկման հնարավորությունից: Բացի այդ, Կազմակերպությունը Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի կողմից պահանջի քննության ընթացքում իրավունք ունի դատարանում հայց ներկայացնելու միջոցով բացառել հաշտարարի կողմից պահանջի քննությունը:

Այսպիսով՝ նման պայմաններում պետք է արձանագրել, որ Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի որոշումը Օրենքով նախատեսված հիմքերով վիճարկելու իրավական պահանջն ինքնին չի արգելափակում Կազմակերպությունների՝

դատարանի մատչելիության իրավունքի իրացման հնարավորությունը՝ հաշվի առնելով այն, որ նման իրավունքից Կազմակերպությունը կարող է անարգել օգտվել մինչև Հաշտարարի կողմից պահանջի քննության ավարտը, հետևաբար՝ նաև նման սահմանափակմամբ վնաս չի հասցվի դատարանի մատչելիության իրավունքի բուն էությանը: Հաշտարարի որոշումը Օրենքով նախատեսված հիմքերով վիճարկելու իրավական պահանջով հետապնդվում է իրավաչափ նպատակ, այն է՝ ողջամիտ ժամկետներում իրավունքի պաշտպանության հնարավորության ապահովումը:

Ամփոփելով վերոգրյալը՝ գտնում եմ, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 339-րդ հոդվածի 5-րդ մասը, դրա հետ համակարգային առումով փոխկապակցված «Ֆինանսական համակարգի հաշտարարի մասին» օրենքի 16-րդ հոդվածի 1-ին մասը՝ դրանց իրավակիրառ պրակտիկայում տրված մեկնաբանությամբ, համապատասխանում են Սահմանադրությանը:

ԴԱՏԱՎՈՐ՝

Ե. ԽՈՒՆԴԿԱՐՅԱՆ

«17» դեկտեմբերի 2020թ.